

Research Paper

Exploring the Reducing Satisfactory Response in Married Women of Reproductive Age: Qualitative Study

*Zohreh Ghorashi¹, Effat Merghati Khoei²

1. PhD of Reproductive Health, Assistant Professor, Department of Midwifery, School of Nursing & Midwifery, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran.
2. PhD of Sexual Health, Assistant Professor, Research Center of Spinal Cord Injuries, Institute of Neuroscience, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

Citation: Ghorashi Z, Merghati Khoei E. [Exploring the Roots of Not Being Responsive Toward Male Sexual Request in Married Women of Reproductive Age (Persian)]. Iranian Journal of Psychiatry & Clinical Psychology. 2017; 22(4):300-307. <https://doi.org/10.18869/nirp.ijpcp.22.4.300>

doi: <https://doi.org/10.18869/nirp.ijpcp.22.4.300>

Received: 29 Jun. 2016

Accepted: 16 Dec. 2016

ABSTRACT

Objectives Sexual relationship is a mutual interaction, which its promotion requires appropriate contribution of both partners. Given the complaints of lack of female contribution in sexual relationships where the male is the initiator, this article aims at exploring the roots of not being responsive toward male sexual request in married women.

Methods This was a qualitative study with content analysis approach for exploring the concept of sexual behavior in married women of reproductive age. In-depth interviews and focus group discussions were conducted with 52 Iranian women in Rafsanjan and Isfahan. Fifty-two subjects from target group were in Rafsanjan and Isfahan cities that voluntarily took part in 4 individual deep interviews and 8 focused group consisted of 48 participants. All sessions and discussions were recorded and transcribed verbatim. Inspired by the Graneheim approach, content analysis was adopted to extract the meanings and perceptions.

Results From study data, we extracted three main themes: "attention and affection prerequisite," "deviation from sexual script" and "individual wishes."

Conclusions With respect to sexual and marital life quality promotion in women, it is essential for caregivers to take care of women expectations and sexual authority. We suggest these contents be mentioned in premarital consult.

Key words:

Sexual responsiveness, Married women in reproductive age, Qualitative study

* Corresponding Author:

Zohreh Ghorashi, PhD

Address: Department of Midwifery, School of Nursing & Midwifery, Rafsanjan University of Medical Sciences, Rafsanjan, Iran.

Tel: +98 (34) 34255900

E-mail: zghorashi@yahoo.com

تبیین علل کاهش پاسخگویی رضایت‌بخش جنسی در زنان متأهل در سنین باروری: یک تحقیق کیفی

زهرة قرشی^۱، عفت‌السادات مرقاتی‌خویی^۲

۱- دکترای بهداشت باروری، استادیار، گروه مامایی، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، رفسنجان، ایران.
 ۲- دکترای سلامت جنسی، استادیار، مرکز تحقیقات ضایعات مغزی نخاعی، پژوهشکده علوم اعصاب، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.

چکیده

تاریخ دریافت: ۰۹ تیر ۱۳۹۵
 تاریخ پذیرش: ۲۶ آذر ۱۳۹۵

هدف: رابطه جنسی تعاملی دوطرفه است که برای ارتقای کیفیت آن، تعامل بهینه هر دو طرف رابطه نیاز است. یکی از مشکلات در روابط جنسی زوج‌ها، عدم رضایتمندی زن به رابطه است. نارضایتی در صورتی است که انتظار و درخواست صرفاً از جانب مرد مطرح شود. هدف این مقاله تبیین علل کاهش پاسخگویی رضایت‌بخش جنسی زنان متأهل در مقابل درخواست جنسی همسر است.

مواد و روش‌ها: در این پژوهش برای تبیین و تحلیل رفتارهای جنسی زنان متأهل در سنین باروری از روش کیفی و رویکرد تحلیل محتوا استفاده شده است. جامعه پژوهش شامل تمام زنان متأهل در سنین باروری در شهرهای رفسنجان و اصفهان بودند. نمونه‌های پژوهش به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ۵۲ نفر از گروه هدف در شهرهای رفسنجان و اصفهان بودند که در ۴ مصاحبه فردی عمیق و ۸ گروه متمرکز متشکل از ۴۸ شرکت‌کننده به‌طور داوطلبانه شرکت کردند. اطلاعات حاصل از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، ضبط و تایپ شد. داده‌ها به روش تحلیل محتوای قراردادی به سبک گرانهایم تجزیه و تحلیل شد.

یافته‌ها: از داده‌های تحقیق درباره علل کاهش پاسخگویی رضایت‌بخش جنسی زنان، سه معنای اصلی پیش‌نیاز توجه و محبت و انحراف از معیارهای طرح‌واره جنسی و خواست‌های فردی استخراج شد.

نتیجه‌گیری: برای ارتقای سلامت جنسی زنان و به‌ویژه ارتقای کیفیت زندگی زناشویی لازم است که متخصصان حوزه سلامت جنسی به تغییرات رفتارهای جنسی زنان و توقعات و انتظارات و اقتدار جنسی آنان توجه کنند. پیشنهاد می‌شود این نکات در آموزش‌های جنسی قبل و حین ازدواج برای زنان و مردان لحاظ شوند.

کلیدواژه‌ها:

پاسخگویی جنسی، زنان متأهل سنین باروری، تحقیق کیفی

مقدمه

می‌برند که میل جنسی بالا و باثبات داشته باشند و همسرشان نیز صمیمیت هیجانی باثبات داشته باشد [۲]. در متن جامعه و در مراکز مشاوره نیز مکرراً با مردانی برمی‌خوریم که از کاهش میل و پاسخگویی رضایت‌بخش جنسی همسران خود شکایت دارند.

متفاوت بودن میل جنسی زنان و مردان موضوعی است که سابقه‌ای طولانی دارد. قبل از عصر روشنفکری وجود میل و لذت جنسی در زن لازمه موفقیت باروری شناخته می‌شد، حتی این لذت را به عنوان پاداش درد سخت زایمان می‌شناختند. در قرن نوزدهم نه تنها از این عقیده چیزی باقی نماند، بلکه حتی این بحث وجود داشت که آیا زن چیزی به نام اشتیاق جنسی را تجربه می‌کند یا خیر. تولمن معتقد است که هنوز عبارتی از این عقاید افراطی در جهان‌بینی غربی باقی مانده است و زنان اقلیت سفیدپوست را عاری از چنین میلی می‌پندارند [۳].

رابطه جنسی رابطه‌ای دوطرفه است و ارتقای کیفیت آن به مشارکت هر دو طرف رابطه نیازمند است. ورود رضایت‌بخش زن و مرد در رابطه زناشویی موفق اصلی اساسی است. واردنشدن مرد به رابطه می‌تواند بیانگر ناقص بودن رابطه باشد، اما واردنشدن زن مانع تداوم رابطه نخواهد شد. ماین (۱۹۹۹) در توضیح «جنسینگی مردم‌محورانه» بیان می‌کند که در رابطه جنسی مردم‌محور دو جزء دخول و ارگاسم مرد الزامی است. اگرچه انتظار می‌رود زن نیز به ارگاسم دست یابد، اما اگر به ارگاسم زن نرسد به رابطه خدشه وارد نخواهد شد [۱].

مردان عموماً طالب همراهی همسر هنگام رابطه جنسی هستند. در تحقیق شریر (۲۰۱۵) مشخص شد مردان زمانی از کیفیت روابط جنسی خود رضایت دارند و از صمیمیت فیزیکی لذت

* نویسنده مسئول:

دکتر زهرة قرشی

نشانی: رفسنجان، خیابان جمهوری اسلامی، دانشگاه علوم پزشکی رفسنجان، دانشکده پرستاری و مامایی، گروه مامایی.

تلفن: ۳۳۲۵۵۹۰۰ (۳۴) ۰۹۸

پست الکترونیکی: zghorashi@yahoo.com

مفهوم‌سازی رفتارهای جنسی زنان از دیدگاه خود آن‌ها بررسی شد. جامعه آماری این پژوهش را زنان ۱۵ تا ۴۹ ساله ساکن مناطق شهری و روستایی شهرستان رفسنجان تشکیل دادند. رفسنجان یکی از شهرهای بزرگ استان کرمان است. جمعیت شهرستان حدود دویست هزار نفر است که بیشتر قوم فارس و شیعه‌مذهب هستند. این شهرستان به علت داشتن معادن و محصولات کشاورزی نسبت به دیگر شهرستان‌های استان، وضع اقتصادی بهتری دارد. همچنین در این شهرستان سطح تحصیلات دختران و زنان نسبت به دهه‌های گذشته ارتقا یافته است.

در این پژوهش، پژوهشگر که ساکن رفسنجان بود داده‌ها را جمع‌آوری کرد. روش اصلی جمع‌آوری داده‌ها مصاحبه فردی و بحث در گروه‌های متمرکز بود. ابتدا چهار مصاحبه فردی انجام شد. انجام این مصاحبه‌ها به پژوهشگر کمک کرد که شیوه کار را بازنگری کند و فهم خود را از شرکت‌کنندگان پژوهش توسعه دهد. داده‌های عمیق اصلی از بحث گروه‌های متمرکز حاصل شد. جمع‌آوری داده‌ها از بهمن ۱۳۹۰ تا تیر ۱۳۹۱ به مدت شش ماه انجام شد، اما تعاملات غیررسمی با جامعه تا یک سال طول کشید.

شرکت‌کنندگان بر اساس روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. ماماها‌های مراکز بهداشتی‌درمانی که با زنان متأهل در سنین باروری در تماس بودند، از شرکت‌کنندگان برای شرکت در پژوهش دعوت کردند. معیارهای ورود به پژوهش شامل ایرانی بودن، سن بین ۱۵ تا ۴۹ سال، متأهل بودن و تمایل و توانایی شرکت در بحث بود. از ۵۲ شرکت‌کننده، ۴ نفر در مصاحبه فردی و ۴۸ نفر در بحث گروه‌های متمرکز شرکت کردند. ابتدا هدف پژوهش و نحوه انجام آن به همه شرکت‌کنندگان توضیح داده شد و از آن‌ها رضایت‌نامه کتبی گرفته شد. همچنین در شروع بحث یک نام مستعار برای همه شرکت‌کنندگان انتخاب شد و درباره حفظ حریم خصوصی و محرمانه‌ماندن اطلاعات به آن‌ها اطمینان داده شد.

در هر گروه متمرکز بین سه تا ده نفر شرکت کردند و هر بحث ۵۵ تا ۸۰ دقیقه طول کشید. پژوهشگر بحث را با طرح یک سؤال شروع و شرکت‌کنندگان را به ادامه بحث ترغیب کرد. برای هر جلسه از قبل چند سؤال کلی در نظر گرفته شده بود. در همه جلسات بحث و مصاحبه صحبت‌ها ضبط شد و سپس صحبت‌ها تایپ شد.

در این پژوهش داده‌ها با روش تحلیل محتوا به شیوه گرانهایم تجزیه و تحلیل شد. برای تأمین اعتبار و اعتماد داده‌ها، از درگیری طولانی مدت و استفاده از چند شیوه گردآوری داده‌ها استفاده شد. همچنین برای تأمین اعتبار به شیوه بازخوانی هم‌تا، با دعوت از ۱۶ نفر از ماماها‌های باسابقه شهرستان رفسنجان در یک جلسه صبحانه کاری، صحت فرضیه‌های حاصل از پژوهش تأیید شد. برای تأیید فرضیات اصلی پژوهش، از شش نفر از شرکت‌کنندگان دعوت شد.

از محدودیت‌های این مطالعه می‌توان به سختی کار هنگام شروع بحث و جلب اطمینان شرکت‌کنندگان برای صحبت درباره

زربریگن (۲۰۰۴) به تفاوت تخیلات جنسی زن و مرد اشاره می‌کند و عقیده دارد که زنان حتی در تخیلات جنسی نیز به موضوعات رؤیایی عاطفی و هیجانی تمایل دارند [۴]. بیسون نظریه‌پرداز معروف میل جنسی زنان معتقد است میل جنسی زنان بیش از آنکه درونی باشد، پاسخگو است. پاسخگویی میل جنسی زنان نیز صرف‌نظر از تأثیر عوامل محیطی و فرهنگی، تا حد زیادی به کیفیت کلی رابطه زناشویی و تمایل به صمیمیت وابسته است. از نظر بیسون زنان در رابطه جنسی بیش از آنکه خواهان ارضای میل درونی باشند طالب تأمین، توجه، آرامش، خلوت و صمیمیت از سوی شریک جنسی هستند. [۵]

هایس (۲۰۰۸) در بررسی علل کاهش عملکرد جنسی زنان دریافت که در افت میل جنسی زنان عوامل ارتباطی اهمیت دارند. کیفیت روابط بین فردی با همسر عامل مهمی در کاهش میل جنسی زنان است و نسبت به افزایش سن و یائسگی تأثیری بیشتری بر میل جنسی زنان می‌گذارد [۶]. لوین (۲۰۰۲) نیز به تأثیر مثبت و منفی روابط بین فردی بر میل جنسی زنان اشاره می‌کند، درحالی‌که چنین تأثیری در تمایلات جنسی مردان گزارش نشده است.

لوین معتقد است زنان صمیمیت جنسی را پیش‌زمینه تعاملات جنسی می‌دانند، درحالی‌که مردان انتظار دارند از تعاملات جنسی به صمیمیت جنسی دست یابند. البته لوین اشاره می‌کند در رابطه جنسی دوطرفه نیاز مبرمی به مشارکت دوجانبه وجود دارد. اگر در چنین روابطی همیشه یک فرد پیش‌قدم شود و فرد دیگر صرفاً برای رضایت او وارد رابطه شود و علائق و خواسته‌های خود را زیر پا گذارد، به مرور زمان نقش فرد منفعل و بی‌ثبات و شکننده خواهد شد. در این تحلیل هیچ نقش جنسیتی مفروض نیست. لوین معتقد است در این روابط، طرف منفعل هر جنسیتی که داشته باشد، چون همیشه علائقش را در مقابل شریک جنسی فعال خود قربانی کرده است با تغییر یافتن میزان صمیمیت و احترام و عاطفه بین آن‌ها در طول زمان، میل جنسی متفاوتی را تجربه خواهد کرد [۷].

در فرهنگ ایرانی و در بستر مردمحورانه، زنان عمدتاً طرف منفعل رابطه هستند و اصالت رابطه را به ارضای همسر موکول میکنند [۸، ۹]. طبق نظریه لوین دور از انتظار نخواهد بود که این افراد با افت کیفیت رابطه بین فردی با همسر دچار کاهش میل و عملکرد جنسی شوند. با توجه به اهمیت تأثیر بستر اجتماعی در شکل‌گیری رفتارهای جنسی [۱۰، ۱۱] لازم است ریشه تنوع رفتارهای جنسی در بستر فرهنگی اجتماعی جامعه بررسی شود. این مقاله به بررسی علل عدم پاسخ‌گویی رضایت‌بخش جنسی زنان متأهل در سنین باروری در شهرستان رفسنجان می‌پردازد.

روش

این پژوهش یک مطالعه کیفی است. در بخش کیفی مطالعه

یکی از خصوصی‌ترین موضوعات زندگی اشاره کرد.

یافته‌ها

از داده‌های تحقیق درباره علل کاهش پاسخگویی رضایت‌بخش جنسی زنان سه معنای اصلی پیش‌نیاز توجه و محبت، انحراف از معیارهای طرح‌واره جنسی و خواسته‌های فردی استخراج شد.

پیش‌نیاز توجه و محبت

از دیدگاه زنان میل جنسی مرد برخاسته از گزینه جنسی است و بدون نیاز به پیش‌زمینه ظهور می‌کند، در حالی که بروز اشتباهی جنسی زنان مشروط به کیفیت روابط زناشویی و رضایت قلبی و روانی برای عملکرد جنسی و احترام و تکریم از طرف همسر است.

برای اثبات این فرضیه لیلا، شرکت‌کننده ۳۷ ساله، محبت همسر را پیش‌زمینه توانایی ابراز جنسی خود عنوان می‌کند و اهمیت محبت همسر را آن قدر می‌بیند که بدون بروز آن میل و خواسته جنسی خود را کور و خاموش گزارش می‌کند: «مرد بیشتر تمایل نشون میده. زن باید بهش محبت بشه تا بتونه نشون بده. شوهر آدم باید بیشتر به آدم محبت کنه تا زن تمایل جنسی نشون بده. تا محبت نکنه اصلاً نمی‌تونی تمایل نشون بدی» (ف-ج ۲).^۱ از دیدگاه لیلا میل جنسی یک زن عامل مستقلی نیست، بلکه عاملی کاملاً بالقوه و وابسته به شریک جنسی است. به فعل رسیدن این عامل بالقوه نیز نه فقط با تمنا شریک جنسی بلکه با جذب زن به کمک محبت و عاطفه مرد محقق خواهد شد.

واکاوای روایات زنان نشان می‌دهد توقع محبت در آنان زیاد و سنگین نیست و هزینه غیرمتعارفی را از سوی مرد نمی‌طلبد. خواست زنان فقط همراهی و درک متقابل است. همراهی و درک متقابل در صحنه‌های زندگی منجر به همراهی و درک متقابل در عرصه زندگی جنسی می‌شود. به نظر می‌رسد گسستگی روانی از همسر باعث ناتوانی در برقراری پیوند عاطفی از سوی زن هنگام صمیمیت جنسی می‌شود.

برای فروغ، معلم ۳۰ ساله، همکاری همسر و محبت و توجه پیش‌زمینه پاسخگویی جنسی است. در غیاب این عوامل نه فقط تحریک اشتباهی جنسی او به تأخیر می‌افتد، بلکه عملکرد جنسی وی نیز با نارضایتی همراه می‌شود: «علت اینکه خانم‌ها دیر جواب میدن، اینه که از قبلش با هم یک کنتاکتی داشتن. به علت همین هم دیر جواب میدن. با نارضایتی جواب میدن. نارضایتی نه به خاطر روابط جنسی، به خاطر توجه نکردن و محبت. هر زمانی که در زندگی شخصی خودم محبت بینمون بیشتر بوده، هر زمانی که به من کمکی کرده، مثلاً لباسی شستم روی بند پهن کردم، بعد اگه پیشنهاد داده با رضا و رغبت (جواب دادم)» (ف-ج ۶).

رویا زن جوان ۳۳ ساله که یازده سال زندگی مشترک را تجربه کرده است، از اینکه هیچ‌گاه نتوانسته از ظرفیت جنسی مطلوب برخوردار باشد، شکایت می‌کند. از نظر رویا میل جنسی او هنگامی می‌تواند بروز کند که قبل از آن در روابط عاطفی با همسرش به حالت تعادل رسیده باشد. در غیراین صورت نه تنها میلی را تجربه نخواهد کرد، بلکه صحنه روابط و تعاملات جنسی به صحنه تسویه حساب‌های قدیمی بدل خواهد شد. «من که گفتم نمی‌تونم، بیشتر به خاطر ناآرامی بدنمه. هیچ‌وقت آرامش ندارم. توی خونه و توی رابطه‌هامون هم بگومگو داریم و خیلی استرس توی زندگی‌مه. بیشتر فکر می‌کنم به خاطر اون، یعنی بین خودم و شوهرم همیشه استرس و درگیری لفظی هست. فکر می‌کنم به خاطر اون هیچ‌وقت آمادگی ندارم و هیچ‌وقت میلی ندارم. من می‌خوام اذیت‌هایی را که به من کرده، اینجوری جبران کنم. خلاص. مال من اینجوریه. لجبازی. من می‌گم تو که قصد داشتی چرا این بداخلاقی را کردی. همین بداخلاقی دیگه من را زده می‌کنه. کسی که قصد داره به کمی به اخلاق خوشی نشان می‌ده. به ذره با آدم مهربون رفتار می‌کنه» (ف-ج ۶).

تحلیل روایات زنان نشان می‌دهد که آنچه مرد می‌خواهد در زمینه روابط جنسی انجام دهد برخلاف زن تحت تأثیر تخریب روابط بین فردی تضعیف نمی‌شود. هر چند کوچک‌ترین دلخوری و کدورت از شوهر به آسانی انگیزش جنسی زن را تحت تأثیر منفی قرار می‌دهد، در مقابل چنین تأثیری از انگیزش جنسی مردان از سوی زنان گزارش نشده است. «ولی شوهر من عقیده‌اش اینه هر دعوی و هر بحثی پیش اومد، حالا که وقتشه اون را ولش کن. ولی من کینه‌ای‌ام. من به دل می‌گیرم. اصلاً نمی‌تونم آرامش داشته باشم» (رویا ف-ج ۶).

بی‌قیدی گاه از سوی زنان به پررویی تعبیر می‌شود. اگرچه مریم میل جنسی خود را قوی می‌داند و روابط بین فردی مطلوبی را با همسرش گزارش می‌کند، اما انگیزش جنسی خود را در مواقع دلخوری از همسر، کور و ناکارآمد می‌بیند. از نظر او فرصت بروز انگیزش جنسی همسرش در چنین مواقعی جز پررویی و جسارت تعبیر دیگری نمی‌تواند داشته باشد. «تاراحتی از دست شوهر اثر داره. وقتی آدم از دست شوهرش ناراحته لحظه اول نمی‌تونه قبول کنه. خیلی وقت‌ها نمی‌تونه قبول کنه. خیلی وقت‌ها می‌گیم چطور روش می‌شه. این کار را کرده هنوز این حرف را به من زده، تمام شب مرا خراب کرده، حالا هم آمده این را می‌خواد» (مریم، ف-ج ۴).

از نظر دریا انگیزش جنسی غیرمشروط مرد می‌تواند گاهی خوشایند و گاه ناخوشایند تعبیر شود. نگرش دریا به بی‌قیدی این است که همسرش در چنین مواقعی فقط با هدف ارضای جنسی خود وارد رابطه جنسی می‌شود و در مواقعی که کدورتی بین او و همسرش وجود دارد، دیگر همسرش به خواسته‌ها و ارضای جنسی

۱. در قسمت نتایج مقاله شماره گروه متمرکز که از آن نقل قول شده همراه با نام مستعار فرد شرکت‌کننده در پراپتز آورده شده است.

شدید مردان برای تقلید از این صحنه‌ها در صحبت‌های زنان به چشم می‌خورد. شاید زنان به دلیل جامعه‌پذیری جنسی خاص همواره محدوده‌ای خاص را در روابط جنسی برای خود قائلند و زیرا پانگذاشتن این مرزها را غیراخلاقی و غیرموجه و شدیداً نپسندیده می‌پندارند. درحالی‌که جامعه‌پذیری جنسی مردان در بستر اجتماعی مردم‌محور همواره مجال مانور گسترده‌ای را به آن‌ها داده است. «می‌گفت خوشم نمی‌آید این کارها دوره از... می‌گفت روم نمی‌شه. می‌گفت من تا حالا این کار را نکردم. بعد تو ماهواره دیدم پسره تلویزیون را باز کرد گفت ببین اینجوری. طریقتش را یادم داد. از من خواست من هم کردم. می‌گفت آگه نکنم می‌ره به زن دیگه می‌گیره. اونم مجبور شده این کار را کرده» (حنا، ف-ج ۱).

بروز چنین انگیزشی در مردان به دنبال تماشای کانال‌های ماهواره‌ای که باعث بروز ناهماهنگی بین انگیزش جنسی مردان و زنان می‌شود، مشکل‌آفرین است و زنان از این پدیده با ناراحتی یاد می‌کنند. «مخصوصاً با دیدن این فیلم‌ها. خانم‌ها می‌گن آقا می‌خواد من مثل حیوان هر چیزی امشب این فیلم دیده... تا دیروقت فیلم می‌بینم، بعد هم که ما خوابیدیم نصف شب مرا از خواب بیدار می‌کنه و توقع داره به صورت اون فیلم من هم همان شکل باشم» (لاله، ف-ج ۶). اجماع گسترده‌ای بین زنان درباره اثرات منفی تمایل مردان به تقلید از این برنامه‌های سمعی و بصری وجود دارد. به نظر می‌رسد زنان تمایل کمتری به تقلید و تجربه اشکال جدید روابط جنسی دارند و تمایل یک‌طرفه مردان را نوعی آزار و خشونت و اجبار جنسی به حساب می‌آورند.

خواسته‌های فردی

زنان می‌خواهند همسرشان به ترجیحات آن‌ها هم به عنوان یکی از دو طرف رابطه جنسی دقت کنند و در تعاملات جنسی آن‌ها را مدنظر قرار دهند. این ترجیحات شامل زمان مناسب برقراری رابطه جنسی و نوع این رابطه می‌شود. شروع رابطه در زمانی که مطلوب زنان نیست و تمایل به برقراری تعاملاتی که از نظر ایشان خارج از معمول است، همه می‌تواند این حس را در زن برانگیزد که شریک جنسی‌اش به او نه به عنوان یکی از دو طرف یک رابطه لذت‌بخش، بلکه به عنوان وسیله التذاذ می‌نگرد و این از تکریم مقام همسری او بعید است. چنین حسی اثرات منفی‌ای بر انگیزش جنسی زنان می‌گذارد.

«از صبح که مرد سر کار است، عصر هم که آمد چایش را بخوره، شامش را بخوره. اصلاً هیچ اهمیتی نده که این خانم لباسش عوض شده، خوراکش تنوع توش بوده، خونه... هیچ اهمیتی به این‌ها نده. خیلی با بی‌میلی، با بی‌محبیتی خوابش را هم بکنه. ساعت دو نصفه شب یادش بیاد باید غریزه‌اش ارضا بشه. آن وقت بیاد طرف زن با یک حالت طلبکارانه. انگار زن وظیفه‌اش است این کار را برای او انجام بده و مثل یک حیوان تو دست و پاش باشه. الان هم یک موردی پیش آمده سر دیدن فیلم‌های مبتذل و ماهواره خیلی مردها، ۶۰ یا ۷۰ درصد

او بها نمی‌دهد. اما اگر انگیزش جنسی شوهر با قصد دلجویی همراه باشد، بی‌شک راهگشا و ارزشمند است. «بستگی به این داره که چطوری بیاد، مثلاً با خشونت بیاد یا با آرامش بیاد. اینکه فقط بخواد خودش را ارضا کنه یا اینکه نه، از کرده‌اش پشیمونه. خب، خانم هم کوتاه میاد» (ف-ج). از نظر دریا این بی‌قیدبودن انگیزش جنسی مرد اگر با قصد عذرخواهی همراه شود، می‌تواند قفل بسته صمیمیت دوجانبه را بشکند. درحالی‌که اگر التذاذ یک‌طرفه مطرح شود، قفلی بر قفل بسته قبل اضافه خواهد شد.

انحراف از معیارهای طرح‌واره جنسی

از دیدگاه گانگن و سیمون طرح‌واره‌های جنسی راهنماهایی برای تفکرات و احساسات و رفتار جنسی در موقعیت‌های مختلف هستند. به این ترتیب در بستر فرهنگی که هر فرد در آن به دنیا می‌آید و رشد می‌کند، داستان‌های فرهنگی با تعیین‌کننده‌های اجتماعی در زمینه امور جنسی مشخص می‌کند که چه چیزی معمولی، مورد نیاز، مهم، یا غیرمعمول است [۱۰]. سازه طرح‌واره جنسی زنان شرکت‌کننده این پژوهش در بستر جامعه سنتی و مردم‌محور، ترکیبی خاص و نه‌چندان ناهمگون دارد. به خصوص که بیشتر شرکت‌کنندگان این پژوهش را زنان نسل اول و دوم تشکیل می‌دادند. در این طرح‌واره خاص و نه‌چندان ناهمگون، استفاده جنسی از رسانه‌ها غالباً پذیرفته‌شده نیست، درحالی‌که به نظر می‌رسد در طرح‌واره جنسی همسران آن‌ها که بسته به جنسیتشان طرح‌واره جنسی با محدودیت کمتری دارند، استفاده جنسی از رسانه به مراتب پذیرفته‌شده‌تر است.

به نظر می‌رسد استفاده از رسانه‌های شنیداری و دیداری به خصوص کانال‌های ماهواره‌ای یکی از تأثیرگذارترین بسته‌های فرهنگی در روابط جنسی خانواده‌ها باشد. تقریباً در تمام جلسات گروه متمرکز و حتی مصاحبه‌های فردی، بحث درباره این رسانه‌ها به میان آمد و تأثیرپذیری چشمگیر انگیزش جنسی مردان از این برنامه‌ها مطرح شد. زنان عمدتاً از تقلید این اشکال خاص روابط جنسی ناراضی‌اند. از نظر شرکت‌کنندگان زنانی که در چنین صحنه‌هایی نمایش داده می‌شوند، زنان روسپی هستند که شکل‌های نامأنوسی از روابط جنسی را نمایش می‌دهند. گروهی از شرکت‌کنندگان تصور می‌کنند همسرانشان حین برقراری روابط جنسی با آن‌ها، با مردان فیلم‌ها هم‌ذات‌پنداری می‌کنند و زن روسپی فیلم را به جای زن خود تصور می‌کنند. «در جوابش اون موقع‌هایی که می‌گفت من می‌گفتم این‌ها که می‌بینی از این راه دارن پول درمیارن. دارن نون می‌خورن. نه لذتی می‌برن. نه... یه زنای خرابی هستن که از این راه پول درمیارن. آگه این کارها را نکنن، پس چکار کنن. اینا را بهش می‌گفتم من هیچ‌وقت به خودم اجازه نمی‌دم مثل اینا باشم» (نداء، ف-ج ۷).

طبق صحبت‌های شرکت‌کنندگان، انگیزش جنسی مردان به شدت تحت تأثیر دیدن این صحنه‌ها قرار می‌گیرد و تمایل

هسته اصلی برای ترغیب به تعاملات جنسی اشاره می‌کنند [۱۳].

رگان (۱۹۹۵) نیز در تحقیق خود بر تفاوت‌های میل جنسی در زنان و مردان اشاره می‌کند و نتیجه می‌گیرد زنان و مردان معتقدند که ریشه میل جنسی زنان بیش از هر چیز در روابط دوجانبه با همسر است و از احساس عشق تأثیر می‌پذیرد [۱۴].

زنان شرکت‌کننده در تحقیق معتقد بودند شوهرانشان به استفاده از فیلم‌ها و صحنه‌های تحریک‌آمیز علاقه‌مندند و از اینکه مردان تمایل دارند صحنه‌های این فیلم‌ها را تقلید کنند، شکایت داشتند. محققان زیادی تمایل مردان را به استفاده از فیلم‌های هرزه‌نگاری از فرهنگ‌های مختلف گزارش کرده‌اند [۱۵-۱۷].

تحقیقات نشان می‌دهد تفاوت جنسیتی در استفاده از محصولات هرزه‌نگاری به شکل‌های مختلفی وجود دارد. اگرچه مردان و زنان با دیدن فیلم‌های محرک خود را در وضعیت فیلم تصور می‌کنند و دچار تحریک جنسی می‌شوند، اما مردان بیشتر سعی می‌کنند هنرپیشه فیلم را به شکل عینی تصور کنند [۱۸].

تحقیق روی نگاه‌های زنان و مردان هنگام تماشای فیلم محرک نشان می‌دهد که مردان بیشتر به صحنه محرک فیلم توجه دارند، در حالی که زنان توجه بیشتری به پس‌زمینه و موقعیت و جزئیات غیرمحرک فیلم نشان می‌دهند [۱۹].

در تحقیقی که برای پیدا کردن تفاوت‌های جنسیتی در میزان تحریک با دیدن مکرر فیلم‌های محرک انجام شد، به مدت چهار روز فیلم واحدی به مردان و زنان نشان داده شد. در روز پنجم به هر دو گروه دو فیلم دیگر ارائه شد. یک فیلم با هنرپیشه‌های قبلی و نوع جدیدی از روابط، فیلم دیگر با هنرپیشه‌های جدید و شکل قبلی روابط. مردان از دیدن هنرپیشه‌های جدید و زنان از دیدن هنرپیشه‌های قبلی و نوع جدید ارتباط بیشتر تحریک شدند. نتایج این تحقیق این فرضیه را مطرح می‌کند که مردان به تنوع شریک جنسی بیشتر علاقه‌مندند، اما زنان ترجیح می‌دهند شریک جنسی ایمن و همیشگی داشته باشند [۲۰].

پژوهشگر معتقد است در شرکت‌کنندگان تحقیق حاضر که در طرح‌واره جنسی سنتی، جامعه‌پذیری جنسی را پشت سر گذاشته‌اند، محدودیت‌های درک‌شده از نقش جنسیتی این اجازه را به آن‌ها نمی‌دهد که از تماشای فیلم‌های هرزه‌نگاری احساس خوشایندی داشته باشند. در مقابل شوهران این زنان که در بستر سنتی مردمحور، طرح‌واره سنتی لیبرال و اغماض‌گر را درونی کرده‌اند، به خود اجازه می‌دهند با تمایل بیشتری به تماشای این فیلم‌ها بنشینند. این ناهماهنگی در انتخاب جنسی باعث می‌شود پاسخگویی جنسی زنان کاهش یابد.

توجه به خواسته‌های فردی زنان یکی دیگر از عواملی بود که طبق روایات زنان، پاسخگویی جنسی آنان را تحت تأثیر قرار می‌داد. یکی از این خواسته‌ها توجه به زمان‌بندی رابطه جنسی با

مردها وقتی این فیلم‌ها را می‌بینند، اعمال زناشویی‌شان خشن می‌شه. یعنی توقع دارن این فیلم را که می‌بینن خانمشان هم همین کار را براشون انجام بده» (لاله، ف-ج-۶).

مسئولیت‌های مادری و خانه‌داری زنان نیز یکی از عواملی است که به انتظار زنان از وقت‌شناسی مردان دامن می‌زند و مستقیماً بر انگیزش جنسی زنان تأثیر می‌گذارد. زنان اکثراً از همسر و همراه زندگی‌شان توقع دارند به محدودیت‌های زمانی آن‌ها در برنامه‌ریزی ارتباط زناشویی توجه کنند و همراه آن‌ها باشند.

«اینکه به موقع کار انجام بشه خیلی مهمه. آقا از سر کار میاد خستگی‌اش را رفع کنه. خب الان تلویزیون هست، فوتیبال هست، تا چه موقع شب. خب خانم خونه هم در طول روز خستگی‌اش را هم داره. صبح زود هم باید پاشه بچه را روانه مدرسه کنه، به وقتش. حالا امشب اگر برنامه‌ای هست، از یکی از این کارها صرف‌نظر کنه. مثلاً امشب باشگاه نره. آقا میاد تلویزیونش را می‌بینه، خانمش خوابه، میگه خب بیدار می‌شه. حالا خانم وقتی یک ساعت خوابیده بیدارش کنی تا اون بخواد هوا بیدار. من شب یک ساعت خوابیدم، شوهرم بیدارم کرده، خانم‌ها هم که دوست دارند طول بکشه. دیگه دیر خوابیده باشم. صبح هم که پاشم بچه را روانه کنم» (هستی، ف-ج-۶).

در همه موقعیت‌های مذکور آنچه برای زنان غیرقابل پذیرش است، بی‌توجهی شوهر به زن است. خواه این بی‌توجهی در ندیدن تغییرات مثبت محیط منزل و ظاهر فردی زن متجلی شود، یا در اهمیت‌ندادن به خواسته‌ها و ترجیحات زن در شکل و زمان تعاملات جنسی نمود پیدا کند. هر چه باشد و به هر شکل که نمود پیدا کند، بی‌توجهی مرد اثر مخرب چشمگیری بر انگیزش جنسی زنان دارد.

بحث

بررسی روایات زنان در این تحقیق نشان داد در درجه اول آنچه باعث می‌شود پاسخ‌گویی رضایت‌بخش جنسی آن‌ها مختل شود، دریافت نکردن توجه و محبت کافی از سوی همسر است. زنان شرکت‌کننده در تحقیق بیان کردند که نحوه مطلوب برخورد مرد با زن و توجه و تعامل با او و در نظر گرفتن ترجیحات و خواسته‌های او سبب ایجاد انگیزش قوی در زن برای ورود به تعاملات جنسی می‌شود، عکس این مطلب نیز صادق است. عجز کردن ارتباطات جنسی با عاطفه و صمیمیت اصلی است که در تحقیقات و متون مختلف به آن پرداخته شده است [۷، ۱۱، ۱۲].

در همه تحقیقات به این موضوع اشاره شده است که زنان از رابطه جنسی توقع دریافت عاطفه دارند و پیش‌شرط آن‌ها برای ورود به تعامل جنسی رضایت‌بخش، تعادل عاطفی است. همچنین عشق و احساسات مثبت انگیزشی قوی برای ورود آن‌ها به تعامل جنسی خواهد بود. سیمز نیز بیان می‌کند زنان متأهل از اینکه عشق‌ورزی و صمیمیت در رابطه جنسی آنان با گذشت زمان کاهش یافته است ناراضی‌اند. زنان به روابط صمیمانه به عنوان

References

- [1] Maines RP. The technology of orgasm: "Hysteria" the vibrator, and women's sexual satisfaction. Baltimore, Maryland: Johns Hopkins University Press; 1999.
- [2] Shrier L, Blood E. Momentary desire for sexual intercourse and momentary emotional intimacy associated with perceived relationship quality and physical intimacy in heterosexual emerging adult couple. *Journal of Sex Research*. 2015; 53(8):968-78. doi: 10.1080/00224499.2015.1092104
- [3] Tolman DL, Diamond LM. Desegregating sexuality research: Cultural and biological perspectives on gender and desire. *Annual Review of Sex Research*. 2001; 12:33-74. PMID: 12666736
- [4] Zurbriggen E, Yost M. Power, desire, and pleasure in sexual fantasies. *Journal of Sex Research*. 2004; 41(3):288-300. doi: 10.1080/00224490409552236
- [5] Basson R. The female sexual response: a different model. *Journal of Sex & Marital Therapy*. 2000; 26(1):51-65. doi: 10.1080/009262300278641
- [6] Hayes RD, Dennerstein L, Bennett CM, Sidat M, Gurrin LC, Fairley CK. Risk factors for female sexual dysfunction in the general population: exploring factors associated with low sexual function and sexual distress. *Journal of Sexual Medicine*. 2008; 5(7):1681-93. doi: 10.1111/j.1743-6109.2008.00838.x
- [7] Levine SB. Reexploring the concept of sexual desire. *Journal of Sex & Marital Therapy*. 2002; 28(1):39-51. doi: 10.1080/009262302317251007
- [8] Merghati-khoie E. Language of love in culture of silence: Sexual understanding of Iranian women and socio-cultural determinants [PhD thesis]. Kensington, Sydney: University of New South Wales; 2005.
- [9] Merghati-Khoie E, Ghorashi Z, Yousefi A, Smith TG. How do Iranian women from Rafsanjan conceptualize their sexual behaviors. *Sexuality & Culture*. 2014; 18(3):592-607. doi: 10.1007/s12119-013-9212-3
- [10] Gagnon JH, Simon W. Sexual conduct; The social sources of human sexuality. Chicago: Aldine Publications; 1973.
- [11] Simon w, Gagnon JH. Sexual scripts. In P. Aggleton & R. Parker editors. *Culture, Society and Sexuality: A Reader*. London: UCL Press; 1999.
- [12] Westheimer R. *Human Sexuality: A Psychosocial Perspective*. 2nd edition. Philadelphia: Williams & wilkins; 2004.
- [13] Sims KE, Meana M. Why did passion wane? A qualitative study of married women's attributions for declines in sexual desire. *Journal of Sex & Marital Therapy*. 2010; 36(4):360-80. doi: 10.1080/0092623x.2010.498727
- [14] Regan P, Berscheid E. Gender differences in beliefs about the causes of male and female sexual desire. *Personal Relationships*. 1995; 2:345-58. doi: 10.1111/j.1475-6811.1995.tb00097.x
- [15] Sigusch V, Schmidt G, Reinfeld A, Wiedemann-Sutor I. Psychosexual stimulation: Sex differences. *Journal of Sex Research*. 1970; 6(1):10-24. doi: 10.1080/00224497009550639
- [16] Reed JP, Reed RS. Pornography research using direct erotic stimuli. *Journal of Sex Research*. 1972; 8(3):237-46. doi: 10.1080/00224497209550756

توجه به مسئولیت‌های خانه‌داری و مادری آنان بود.

سیمز (۲۰۱۰) در تحقیقی کیفی بر دلایل کاهش میل جنسی زنان آمریکایی پس از ازدواج به دلایل مشابهی اشاره می‌کند. سیمز این عوامل را «اثر تضعیف‌کننده مسئولیت» می‌نامد. از نظر زنان شرکت‌کنندگان در پژوهش سیمز، مسئولیت‌های مختلف خانه‌داری و درگیری فکری برای متعادل کردن بودجه خانواده ذهن آنان را چنان مشغول می‌کند که جایی برای افکار و احساسات شهوانی باقی نمی‌ماند. مادر بودن نیز نقش جنسیتی این زنان را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این مادران اشاره می‌کنند که وقتی ۹۰ درصد ذهن آن‌ها با مادر بودن اشغال شود، معشوقه‌بودن برایشان احساس خجالت به همراه می‌آورد [۱۳]. در شرکت‌کنندگان مطالعه حاضر به چنین مفهومی اشاره نشده است که قابل انتظار است. زنان آمریکایی قبل از ازدواج و مادر شدن، معشوقه‌بودن را تجربه کرده‌اند و پس از اینکه نقش مادری را می‌پذیرند، بین این دو نقش تضاد ایجاد می‌شود. در حالی که در شرکت‌کنندگان پژوهش حاضر، معشوقه‌بودن زمینه را برای مادر شدن فراهم می‌کند و هم‌زمانی و توالی این نقش‌ها به یکی شدن آن‌ها می‌کند.

در تحقیق حاضر با در نظر گرفتن فرهنگ بومی، تأمین عواطف زنان و ورود رضایت‌بخش آنان به رابطه جنسی به شکل انتظار از همسر برای دیده‌شدن، جدا کردن رابطه واقعی جنسی با هرزه‌نگاری، توجه به مشکلات و زمان‌بندی مناسب برای رابطه جنسی نمود پیدا کرده است. از نظر پژوهشگر در نظر گرفتن این توقعات زنان و گوشزد به مردانی که از کاهش پاسخگویی رضایت‌بخش جنسی زنان شکایت دارند، توسط مشاوران و درمانگران خانواده ضروری است.

نتیجه‌گیری

در ارتقای سلامت جنسی زنان و به‌ویژه ارتقای کیفیت زندگی زناشویی لازم است که متخصصان حوزه سلامت جنسی به تغییرات در رفتارهای جنسی زنان، توقعات و انتظارات و اقتدار جنسی آنان توجه کنند. این توقعات و انتظارات شامل طیف وسیعی از خواسته‌ها و افکار و احساسات است که باید آشکار شود و به گفتار درآید. پیشنهاد می‌شود این موارد در آموزش‌های جنسی قبل و حین ازدواج برای زنان و مردان لحاظ شود.

سپاسگزاری

این مقاله بر اساس بخشی از پایان‌نامه مقطع دکتری بهداشت باروری خانم زهره قرشی نوشته شده است. بدین‌وسیله از دانشگاه علوم پزشکی اصفهان برای تأمین مالی طرح تحقیقاتی سپاسگزاری می‌شود.

[بنا به اظهار نویسندگان مسئول مقاله، تعارض منافع وجود نداشته است]

- [17] Petersen JL, Hyde JS. A Meta-Analytic Review of research on gender differences in sexuality, 1993-2007. *Psychological Bulletin*. 2010; 136(1):21-38. doi: 10.1037/a0017504
- [18] Money J, Ehrhardt A. *Man and woman boy and girl: The differentiation and dimorphism of gender identity from conception to maturity*. Baltimore: Johns Hopkins University Press; 1972.
- [19] Rupp HA, Wallen K. Sex differences in viewing sexual stimuli: An eye-tracking study in men and women. *Hormones & Behavior*. 2007; 51(4):524-33. doi: 10.1016/j.yhbeh.2007.01.008
- [20] Kelley K, Musialowski D. Repeated exposure to sexually explicit stimuli: Novelty, sex, and sexual attitudes. *Archives of Sexual Behavior*. 1986; 15(6):487-98. doi: 10.1007/bf01542313

